

רב ארי קילסון: מראי מקומות- נדרים דף ע"ח

הכשר שלשה הדיוטות- כ' הר"ן דמה דבעינן שלשה דוקא, הוא משום דכיון דמפקת ל' מחז, אוקמי' אתלתא כעין ב"ד.

והוסיף הרא"ש דאינו יכול להיות תרי, משום דאין ב"ד שקול, לכן צריך ג'. וכ' דאפי' שמואל, דס"ל דשניהם שדנו דיניהם דין, זהו רק לענין ממונא, אבל לאיסורא מודע דבעי שלשה. וחקר המנחת שלמה, מהו הדין אם שנים מן השלשה אומרים דפתח זה פתח הוא, וא' אומר דאינו פתח, האם אמרי' דצריך הא' להודות להשנים, או דלמא הוי כמו ב"ד ואזלי' בתר רוב. ואם אמרי' דהא' צריך להודות להב', א"כ למה צריך ב"ד שקול, הרי כל הסברא דבעינן שלא יהי' ב"ד שקול הוא כדי שיהי' יכולין ללכת בתר הרוב, אבל אם לא אזלי' בתר הרוב, למה צריכין שלא יהי' שקול. ותי' דאולי כיון דצריכין להיות כעין ב"ד, הרי לזה צריך ג', אף דזה אין הסברא שיהי' צריך שלא יהי' שקול. אלא דהק' על הרא"ש, מהכ"ת דכאן מודה שמואל דצריך ג' דוקא [הרי הסברא באמת להיפוך], וצ"ע. וע' במשנת יעב"ץ (ארו"ח נ"ג, ג') שהביא משורת רעק"א (סי' ע"ג) דכ' בתו"ד דבהתרת נדרים יכולים להיות ארבעה מתיריים. והק' על דבריו הנחל יצחק (ג', ד') מהרא"ש כאן, דאי' הדכלל דאין ב"ד שקול הוא גם לענין נדרים, וע"כ מסיק הנחל יצחק שאין לצרף רביעי להשלשה בהתרת נדרים. וע' במשנ"י שם שהביא מהר"ן כאן דלא כ' משום הדין דאין ב"ד שקול, אלא צריך להיות "כעין ב"ד", ואין דין להיות ב"ד ממש, ולכן אף שצריך שלשה, אבל שפיר י"ל דאין הקפדה שלא יהי' שקול. ועוד הביא מש"כ המפרש דמה שצריך ג' הדיוטות הוא משום דאהרן חד, ובניו חד, וכל ישראל הרי תלתא. וכן הביא מהשטמ"ק בב"ב (קכ:): שהביא מהרשב"א פי' כזה. הרי מבואר דיש קרא מיוחד להא דבעינן ג' הדיוטות, ואי"ז משום הדין דאין ב"ד שקול כלל, וא"כ לפי' לא יהי' שום מקור דאין ב"ד שקול בהתרת נדרים. ומה דאין פסול שקול בהתרת נדרים, אף דצריך ב"ד, כ' המשנ"י דהא אי' בסוגיין דהתרת נדרים כשר אפי' במעומד, אפי' בקרובים, ואפי' בליה, והיינו דכל פסולי ב"ד לא נאמרו בהתרת נדרים, וא"כ גם הפסול של ב"ד שקול לא נאמר בהתרת נדרים, דלא גרע פסול ב"ד שקול מפסול קרובים בב"ד. [ובענין אם צריך שלא יהי' ב"ד שקול היכא שאין שייך שום הכרעה, לכאן תלוי בדברי התי"ש ביבמות (קא. ד"ה ואין) דהק' אהא דחליצה צריך ג', ובתי' א' כ' דבאמת יש כמה מחלוקתים לענין חליצה דצריכין הכרעה, ועוד ת"ל דכל היכא דבעינן ראוי לבי"ד אין ב"ד שקול.]

וע"ע במנחת שלמה שחקר במי שהביא נדרו בפני ז', וד' מהם אינם רוצים לפתוח, וג' מהם מסכימים לפתוח, האם אמרי' דהוי כב"ד של ז', וצריך רוב, או דלמא כיון דג' מסכימים סגי בהכי.

אמר ר' ששת לומר שיש שאלה בהקדש- פי' הר"ן, שאם הקדיש בהמה ושחטה בחוץ, ואח"כ נשאל עלי', פטור, דכיון שיש

שאלה בהקדש כאילו לא הקדישה מעולם דמי דחכם עוקר הנדר מעיקרו. וע' בתו"ס בכריתות (יג: ד"ה ארבע) דכ' דמה שיכול לשאול בהקדש, זהו רק עד שנשחטו ונזרקו דמן כהלכתא, אבל לאחר זריקה שוב אין יכולין לישאל. וע' במנחת שלמה שהביא מש"כ הטורי אבן ברה"ה (כת). דלעולם יכולין לישאל, אפי' לאחר שנשלם הכל. והק', דאי' ברמב"ם (נדרים ד', ח') דכשם שהאב או הבעל מפר נדרי איסור, כך מפר נדרי הקדשות הדומין לנדרי האיסור. דהיינו, דהדין דיכולין לשאול בהקדש, זהו ג"כ בהפרה, דיכולין להפר נדרי הקדש. והק' המנח"ש, בשלמא לפי דברי תוס' בכריתות (ואולי כן ס"ל להר"ן), י"ל דגם יכול להפר רק עד שעת הזריקה כשרה, אבל לפי דברי הטו"א, דאף אח"כ יכולין לישאל, בשלמא שאלה, י"ל דמעיקרא לא ה"י קדוש מעיקרא, אבל לגבי הפרה, היתכן לומר דמה שהי' קרבן מעיקרא עכשיו אינו קרבן, דלאחר שנתכפר האשה עכשיו יהי' מותר לזרים. וכ' דאולי דהיכא דשייך קנין שוב לא שייך הפרה [ולכאן צ"ל לע"ז דאינו יכול להפר נדרי הקדש אלא קודם שיתן דהברר להקדש, אבל כיון שניתן להקדש שוב אינו יכול להפר].

פי' הרמב"ם, דאין שייך הפרה מכאן ולהבא, שהוא קדוש הגוף לא פקע בכדי. ותי' דאי"ז כחשב בכדי, דהא יש כאן דבר המתיר, וזה מפיקע קדושת הגוף. והוכיח מזה דמה דאמרי' דמה שהבעל יכול להפר הוא משום דכל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת, אין הביאור דכיון שהיא נודרת כן ממילא פקע הנדר, והוי כאילו היא נודרת לזמן, דא"כ אי"ז שייך בהקדש, דקדושה לא פקע בכדי. אע"כ צ"ל, דמה דאמרי' דכל הנודרת וכו', הוא מלבד הגזע"כ דבעל מפר נדרי אשתו, יש ג"כ אומדנא דנודרת על דעתו [וי"ל עד כמש"כ לעיל מר' אלתן עצמו בקובץ הערות, דהתורה חידש הדין הפרה לכל מי שנודרת על דעת בעלה אבל סמי' נזה"כ הוא, ולפי' מיושב מה שהק' הקדש בהמשך, דלפי' דבריו יוצא דקטנה דיומא שנתקדשה, אין בעלה יכול להפר נדרי הקדש שלה ולפי' הגיל א"ש].

לומר שיש שאלה בהקדש- הק' הקרן אורה, למה צריכין קרא לכך, הרי כתיב קרא לא יחל דברו, דאתריס מוחלין לו, וא"כ ה"ה הקדש, דדיבור הוא, לימא דמדרשה דאתריס מוחלין לו נלמדו דיש שאלה בהקדש. וכ' דהי' נראה לומר דהי' הקרא הוא רק היכא דמחוייב, כמו שטתא ואשם, דהיא דבכה"ג אינו יכול לשאל, קמ"ל. וע"ש שהאר"ך בזה, וכ' דמשמע דבכל הקדש חולקים ב"ש ובה, וסיים דמחומר דהקדש ה"א דאין שייך שאלה.

לומר שיש שאלה בהקדש- ע' בחי' רעק"א על שו"ע (יו"ד רכ"ח, אות ה' [על סעי' ד']) שהביא מש"כ בשו"ת ר' בצלאל אשכנזי (סי' ט"ו) דבנדרים הקדש לכ"ע צריך פתח וחורטה. והק' המנחת שלמה, הא אין היקש למחצה, ואם בנדרים איסור סגי בפתח או חרטה, מ"ש נדרי הקדש. ותי' דכיון דקנין הוא, א"כ כדי לעוקרו יהי' צריך שיהי' כעין קנין בטעות, ולזה צריך פתח דוקא [וזה לכאן ק', שהרי לא כל נדר הקדש הוי קנין, וכמש"כ המנח"ש עצמו, דמש"כ הרמב"ם דהפרה מהני בנדרים הקדש, זהו דוקא היכא שלא נעשה קנין, ולכאן כוונתו לנדרי הרי עלי וכו', דאין שום קנין ע"י נדר זה, ואי"ז דבריו כאן צע"ק]. ועוד תי' ע"פ מש"כ המנח"ש אפרים (צדקה, ה') והשער המלך (שבויעות ר', י"ח) שכתבו דבחרטה ההיתר מהני רק מכאן ולהבא, ובפתח ההיתר מהני למפרע, ובהקדש אין שייך לעוקרו מכאן ולהבא, אלא למפרע, ולכן שפיר צריך דוקא פתח [וגם זה ק' מהפרי, דג"כ מהני רק מכאן ולהבא].

לבי"ש דאמרי אין שאלה בהקדש, ראשי המטות דכתיב בשחוטו חוץ למאי הלכתא וכו'- הק' הקובץ שעורים (בי"ב שס"ב), לפי' מש"כ הרמב"ם (נדרים ד', ח') דגם יכול להפר נדרי הקדש, א"כ מה הק' לבי"ש ראשי המטות בשחוטו חוץ למאי הלכתא, הרי מה דס"ל לבי"ש דאין שאלה בהקדש, זהו משום דס"ל דהקדש בטעות הוי הקדש, ולכן אף דהי' בטעות מ"מ קדוש הוא. אבל זהו רק בשאלה, אבל הפרה אינו מטעם טעות, וא"כ אין סבה לומר דב"ש חולקים בזה אב"ה, וא"כ י"ל דקרא דג"ש בין נדרים שחוטו חוץ הוא משום הפרה, ולא משום שאלה. וכ' דמשום דאין היקש למחצה, ואם יש הפרה בהקדש, ע"כ גם יש שאלה בהקדש.

מועדי ד' צריכין קידוש ב"ד- פי' הר"ן, שצריכים ב"ד לקדש ראשי חדשים כדי לעשות המועדות בזמן. וע' ברשב"א (ב"ב קכא). שהביא מ"ר"ח שהמועדים עצמם צריכים קדוש ב"ד לקבעם, ולומר, המועד ביום זה המקודש. ולפי' יש לפרש דמה שהגמ' צידד דאולי שבת צריך קידוש ב"ד, היינו דשבת עצמו אין צריך קידוש, ולא כמש"כ הר"ן לענין קידוש יום א'.

שבת ביאשת אין צריכה קידוש ב"ד- ע' בחזון איש (אה"ע, סי' קמ"ח לדרך לו:): שהק' דבשלמא לפי ש"י רבנן דאמרי בין דבין שנראה הלכנה בזמנו ובין שלא נראה בזמנו טעון קידוש, כדאי' ברה"ה (כד), א"כ שפיר שייך ה"א דה"ה בשבת כן, אבל לפי ראב"צ שם, דאמר אם לא נראה בזמנו אין מקדשין אותו, דהא כבר קדשוהו שמים, ל"ל למעוטי שבת מקידוש, הלא כבר מקודש ועומד הוא, וכבר קדשוהו שמים, והניח בצ"ע. וכ' הברכת אברהם (קידושין לו:): ליישב ע"פ מש"כ המנחת חינוך (מצוה ד', ד"ה והנה מצוה) דגם שלא בזמנו איכא מצוה לקבל עדות ולקבוע שהיום ראש חודש, ורק לגבי מה דילפי' ממקראו דמצוה לומר מקודש, בזה קיי"ל דביום ל"א אין לומר כן. וא"כ א"ש, דלעולם יש מצוה על ב"ד לקבוע, גם אם בלא"ה חל, ושפיר סד"א שיקבעו השבוע שיהול שבת ביום ז'.